

NIEUWSBRIEF FLORON-FWT, NR. 19, NOVEMBER 1998

DISTRICT TWENTE e.o.

www.fwtwente.nl

REDACTIE: Otto Zijlstra (districtscoördinator FLORON). E-mail: ogzijlstra@zon-net.nl
Pieter Stolwijk (coördinator Floristische Werkgroep Twente). E-mail: fwt@fwtwente.nl
Jacques Bielen E-mail: jwbielen@xs4all.nl

Red.
[P.F. STOLWIJK & J.W. BIELEN](#)
[O.G. ZIJLSTRA & P.F. STOLWIJK](#)
[P.F. STOLWIJK](#)

[P.F. STOLWIJK](#)

[F. LIPPE](#)

[J.W. BIELEN & P.F. STOLWIJK](#)

Inleverdag 1998, p.1
Jaarverslag FLORON-FWT 1997, p.1
Bijzondere vondsten 1997, p.5
Hertshoornweegbree (*Plantago coronopus* L.) in Twente, p.10
Een vondst van Bergroos (*Rosa glauca* POURR.) in Twente, p.12
Steenkruidkers (*Lepidium ruderales*) als bermhalofiet, p.14
Aspecten van de Twentse Flora: Stroomdalsoorten, p.14

Inleverdag

Op zaterdag 28 november houden we weer onze jaarlijkse inleverdag in het Natuurmuseum te Enschede, M.H, Tromplaan 19. Jullie zijn welkom tussen 13.30 en 15.30 uur.

De waarnemers die hun streeplijsten nog niet aan Otto of Pieter hebben opgestuurd, kunnen deze dan inleveren. Bovendien wordt iedereen die interessant of ongedetermineerd materiaal heeft, in de gelegenheid gesteld dat te laten zien. Ook dia's van het veldseizoen 1997 worden op prijs gesteld.

Jaarverslag FLORON - FWT 1997

P.F. Stolwijk & J.W. Bielen

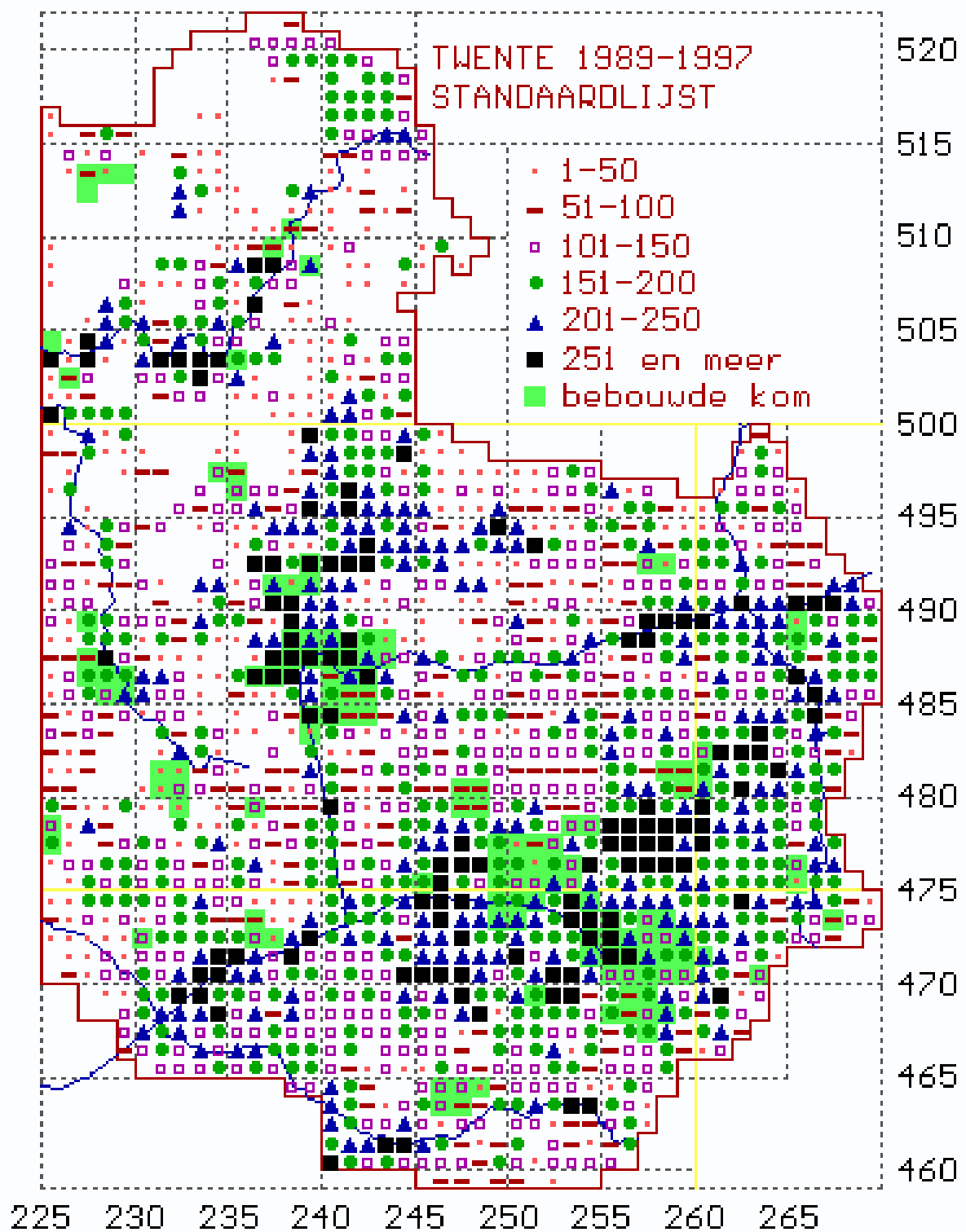
Het Totaalproject

Het seizoen 1997 heeft een lichte achteruitgang te zien gegeven van het aantal waarnemingen, vergeleken met vorige jaren. Er zijn ruim 28.000 waarnemingen ingeleverd uit ruim 550 km-hokken.

Zoals gebruikelijk is van iedere waarnemer een apart bestand gemaakt. Daarna zijn de gegevens toegevoegd aan het algemeen bestand. Wanneer daar aanleiding toe was, heeft men een reactie ontvangen, waarin de bijzondere en de dubieuze vondsten zijn vermeld. Dit heeft vaak al tot een reactie geleid.

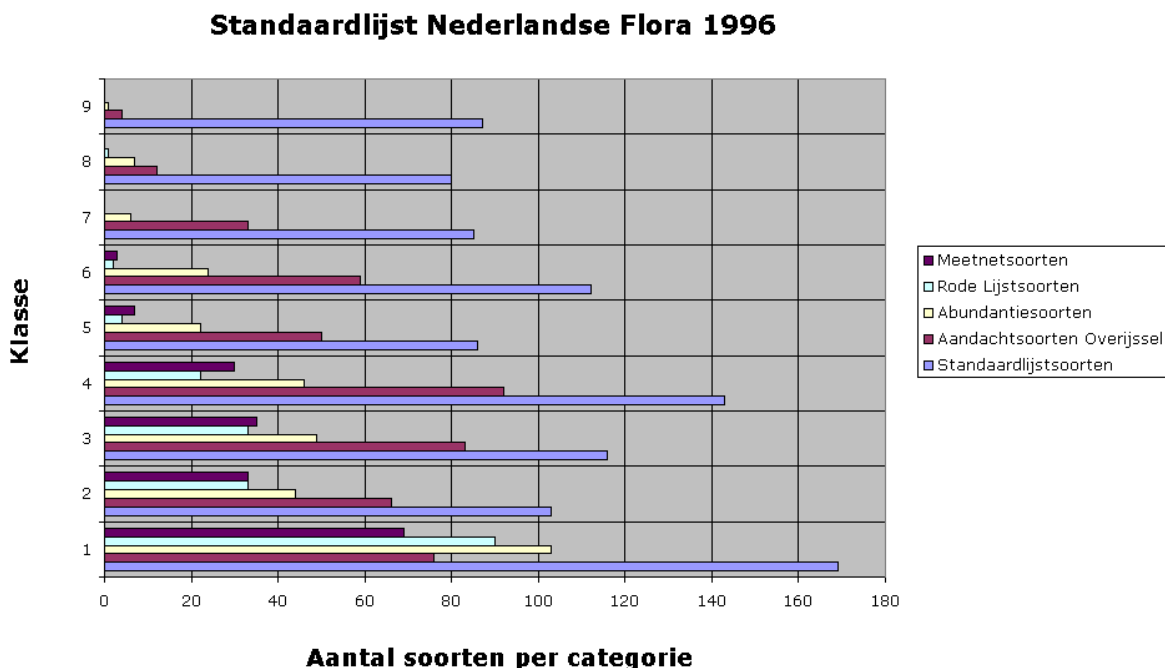
De stand van zaken kan afgeleid worden uit **kaart 1**.

De tabel Frequentie Klassen Twente (FKT, voorheen FQT genoemd) is aangepast op basis van de 1.118 km-hokken waarin nu meer dan honderd soorten van de Standaardlijst genoteerd zijn (**tabel 1**).

Kaart 1

De verdeling van de diverse categorieën over de frequentieklassen is af te lezen

uit **fig.1.**
fig.1

	1993	1994	1995	1996	1997	1993-1997
Totaal	42	86	226	215	227	796
Rode Lijst-soorten	34	74	205	194	199	706
Niet Rode Lijst-soorten	8	12	21	21	28	90
Door Provincie Overijssel	30	0	83	22	108	243

Tabel 2

Het Rode-Lijstproject

Het Rode lijst-project geeft een stabiele ontwikkeling te zien. Van grote waarde is de inventarisatie van delen van Twente door waarnemers van de provincie (**tabel 2**). Dit levert steeds weer een groot aantal bijzondere vondsten op, vaak uit terreinen waar gewone waarnemers geen toegang hebben.

In 1997 zijn er 293 waarnemingen gedaan van Rode Lijst-soorten. Van ongeveer 80% van dit aantal is een Rode lijst-formulier ontvangen, wat een hoge score is. Van 1993 tot en met 1997 zijn er formulieren binnengekomen van 122 Rode lijst-soorten; daarnaast nog van 32 soorten die niet op de Rode lijst staan.

Het gaat daarbij om soorten die, althans in Twente, zeldzaam of sterk bedreigd zijn, zoals: Trilgraszegge (*Carex brizoides*), Zeegroene zegge (*Carex flacca*), Moerasstrepzaad (*Crepis paludosa*), Geschubde mannetjesvaren (*Dryopteris affinis*), Schaafstro (*Equisetum hyemale*), Stijve ogentroost (*Euphrasia stricta*), Klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*), Gebogen driehoeksvaren (*Gymnocarpium dryopteris*), Zachte haver (*Helictotrichon pubescens*), Zwaardrus (*Juncus ensifolius*), Draadrus (*Juncus filiformis*), Beemdkroon (*Knautia arvensis*),

Aardaker (*Lathyrus tuberosus*), Gestreepte leeuwenbek (*Linaria repens*), Grote keverorchis (*Listera ovata*), Addertong (*Ophioglossum vulgatum*), Grote veenbes (*Oxycoccus macrocarpos*), Adderwortel (*Persicaria bistorta*), Slanke sleutelbloem (*Primula elatior*), Waterpunge (*Samolus valerandi*), Zevenster (*Trientalis europaeus*), Bochtige klaver (*Trifolium medium*), Moeraszoutgras (*Triglochin palustris*).

FKT	Omschrijving	Aantal km-hokken 1989-1997	% (1118 km-hokken)
1	uiterst zeldzaam	1-3	<0,2
2	zeer zeldzaam	4-8	<0,7
3	zeldzaam	9-22	<2
4	vrij zeldzaam	23-68	<6
5	niet algemeen	69-135	<12
6	minder algemeen	136-300	<27
7	vrij algemeen	301-525	<47
8	algemeen	526-815	<73
9	zeer algemeen	815 en meer	≥73

Tabel 1

Het is overigens zeer goed denkbaar dat een groot aantal van deze soorten op de komende versie van de Rode lijst zal verschijnen.

Wij vinden het daarom ook nu al zinvol om van deze soorten een Rode Lijst-formulier te maken. Ook Borstelbies (*Isolepis setacea*) en Kleine zonnedauw (*Drosera intermedia*) zijn soorten die niet op de Rode Lijst staan en waarvan nog wel eens formulieren zijn ontvangen. Verheugend is dat deze soorten, mede dankzij de natuurontwikkelingsprojecten, inmiddels zo algemeen zijn dat het te bewerken begint te worden om er een formulier voor in te vullen.

Het bestand 1997

	1997	1996
Totaal aantal waarnemingen:	28.400	29.600
Aantal taxa Standaardlijst;	722	55
Rode-Lijstsoorten:	71	87
Bezochte km-hokken:	551	369
Hoogste aantal Standaardlijst: 233-503 (1996: 236-508)	292	297
Hoogste aantal Rode-Lijstsoorten: 229-476 (1996: 236-508; 237-508; 259-476)	6	8

Het algemeen bestand (1989-1997)

	1997	1996
In 1997 toegevoegd:	18.700	20.800
Netto resultaat %:	66,09	70,41
Totaal aantal waarnemingen (incl. aanvullingen uit eerdere jaren):	222.100	203.300
Aantal taxa Standaardlijst:	973	965
Rode-Lijstsoorten:	180	175
Bezochte km-hokken:	1613	1.561
Hoogste aantal Standaardlijst: 238-487 (1996: 238-487)	394	379
Hoogste aantal Rode-Lijstsoorten: 244-469; 256-485 (1996: 256-485)	22	22

Lijst van waarnemers 1997

Mevr. C.G. Abbink-Meijerink, Vriezenveen
J.H. Alferink, Nijverdal

Mevr. E. Arends-Kaindl, Coevorden
Mevr. R. de Baas, Hengelo
J.W. Bielen, Oldenzaal

E.N. Blink, Gronsveld
 G. Boedeltje, Lochem
 W. Boersma, Delden
 Van den Boogaard, Amsterdam
 P. Bremer (Prov. Overijssel), Zwolle
 G.H. Brinkmans, Markelo
 Mevr. M. C. Creveld (Prov. Overijssel), Zwolle
 P. ten Den (Prov. Overijssel)
 M. Donderwinkel, Hengelo
 F. Eysink, Agelo
 J. Groot, Noord Scharwoude
 Mevr. J.A. Hendriks, Groningen
 B. Hoentje, Bovensmilde
 J. Hofstra, Hengelo
 M.A.P. Horsthuis (Prov. Overijssel), Dieren
 M. Hospers, Nieuwlande
 G. Jager, Hengelo
 Mevr. H.C. Jansonius, Wageningen
 J. Kers, Losser
 J.J. Kleuver, Dalfsen

H. Kloen, Wageningen
 F. Lippe, Veghel
 Mevr. H.W. Ludwig-Meijers, Hengelo
 A.J.H. Meutstege, Goor
 A.G. Oude Egbrink, Hengelo
 Provincie Overijssel
 H. Roelofs, Holten
 J. Schreurs (Prov. Overijssel)
 J. Schunselaar, Enschede
 P.H.L. Spee, Enschede
 H. Stoltenkamp e.a., Denekamp
 P.F. Stolwijk, Enschede
 W. Tamis, Lisse
 K. van der Veen (Prov. Overijssel), Giethoorn
 G. Verschoor en Mevr. L. Wortel, Meerssen
 J.W. van Vliet, Amersfoort
 P. Vogelzang, Westerhaar
 Mevr. J. Vosman-Selker, Markelo
 O.G. Zijlstra, Enschede

Alle waarnemers hartelijk dank.

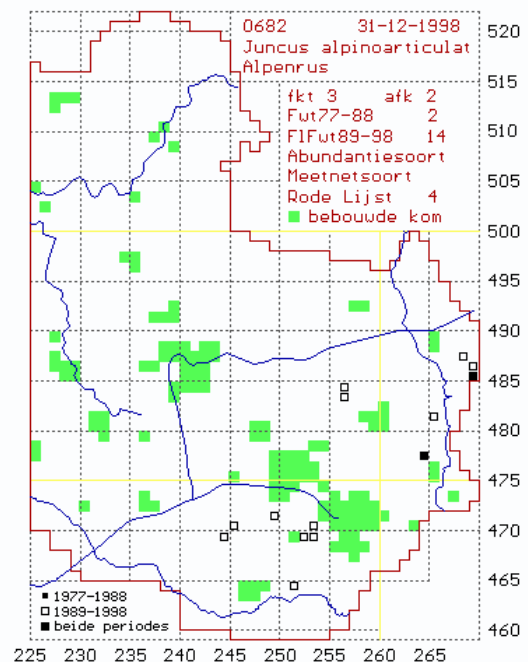
Bijzondere vondsten 1997

O.G. Zijlstra & P.F. Stolwijk

Inleiding

Het is gevaarlijk om met 120 km per uur te botaniseren, Niet alleen voor de verkeersveiligheid, maar ook omdat de waarnemingen niet altijd betrouwbaar zijn.

De grote populatie van Engels gras (*Armeria maritima*) langs de autosnelweg A1 bij Holten en die op de Veluwe bij de afslag Harderwijk zijn al jaren bekend. Daarnaast zijn er verschillende kleinere voorkomens langs de A1 aan te treffen. Echter, dit jaar is ons pas duidelijk geworden dat we in een aantal gevallen plankgas mis hebben geslagen. Wat we voor Engels gras hielden, bleek Bieslook (*Allium schoenoprasum*) te zijn. Deze soort heeft zich sinds kort langs de A1 en langs de rondweg bij Oldenzaal gevestigd. Het fenomeen is ons ook uit Duitsland bekend, langs de autosnelweg Oldenzaal-Rheine.

Kaart 2

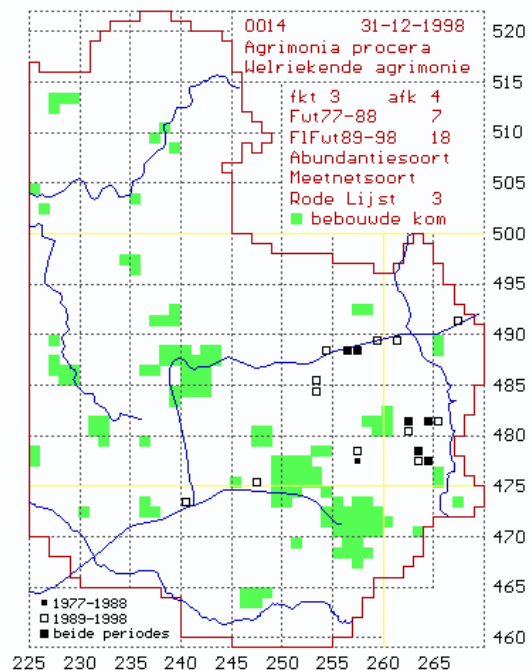
Daarom hebben we een aantal twijfelachtige opgaven van Engels gras moeten schrappen.

We zullen het komende jaar extra goed opletten. De soorten zijn normaal makkelijk te onderscheiden. Maar vanuit de auto moet men letten op de bloemkleur: echt roze bij Bieslook, meer paarsachtig rood bij Engels gras, althans bij onze populaties.

Natuurontwikkelingsprojecten hebben er in Twente de laatste jaren voor gezorgd dat een aantal pionierplanten van voedselarme omstandigheden zich weer hebben kunnen uitbreiden. Een van die soorten is Alpenrus (*Juncus alpinoarticulatus* subsp. *alpinoarticulatus*), **kaart 2**. In veel gevallen vermelden we deze soorten niet meer bij de lijst bijzondere vondsten, ook niet als ze landelijk of zelfs internationaal bijzonder zijn.

De naamgeving in volgende lijst volgt VAN DER MEIJDEN (1996). Waar van toepassing, zijn de namen uit de vorige druk als synoniem tussen [] opgenomen.

- Vederesdoorn (*Acer negundo*) NIEUW VOOR TWENTE
Eerder Achterbroek (228-500), open plek in bos. Wel verwilderd. Deze soort lijkt in het rivierengebied ingeburgerd te zijn; zij groeit daar veelal op kribben langs Rijn en Waal. (Opg. FWT). Zie [Nieuwsbrief FLORON - FWT 18: 4](#).
- Welriekende agrimonie (*Agrimonia procera*) Rode Lijst 3.
Kanaal Almelo-Nordhorn (267-491). De meest oostelijke vindplaats in Twente. (Opg. J. Groot). Zie **kaart 3**.

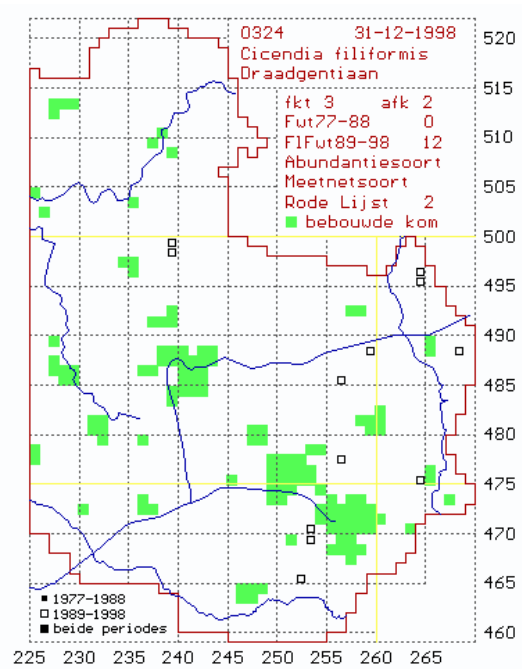
Kaart 3

- Tongvaren (*Asplenium scolopendrium*)
Voortsweg, Enschede (258-472), op steegmuur onder lekkende dakgoot. Van de 3 eerdere vindplaatsen in Twente zijn er twee met zekerheid verdwenen. (Opg. Van den Boogaard).
- Heen (*Bolboschoenus maritimus* [syn. *Scirpus maritimus*])
Vierde vondst FLORON - FWT. Adorp, Industrierrein Twente (238-487). In dit deel van Twente nooit eerder waargenomen. (Opg. C.G. Abbink-Meijerink).
- Noordse zegge (*Carex aquatilis*) Rode Lijst 3
Vierde vondst in Twente. Bij de Krim (237-519). Meest oostelijke vindplaats in Drents-Overijsselse grensgebied. (Opg. E. Arends-Kaindl).
- Blonde zegge (*Carex hostiana*) Rode Lijst 2
Vijfde vondst FLORON - FWT. Sluitersveld bij Delden (247-472), tientallen pollen in natuurontwikkelingsterrein. Teruggekeerd na weghalen van de

bovenlaag. Twente was vroeger een bolwerk van deze soort. (Opg. P. Bremer; Opg. J. Hofstra).

- Fraai duizendguldenkruid (*Centaureum pulchellum*) Rode Lijst 3
Bij Weerselo (256-483), vergraven terrein. (Opg. F. Eysink).
- Draadgentiaan (*Cicendia filiformis*) Rode Lijst 1
Natuurontwikkelingsproject aan de noordrand van het Buurserzand (252 465), ca. 30 exemplaren. (Opg. M. Horsthuis). Vliegveldweg - Weerseloseweg (256-477), op lemige kale wand van greppel. Enkele tientallen. (Opg. J. Schunselaar).

Kaart 4.

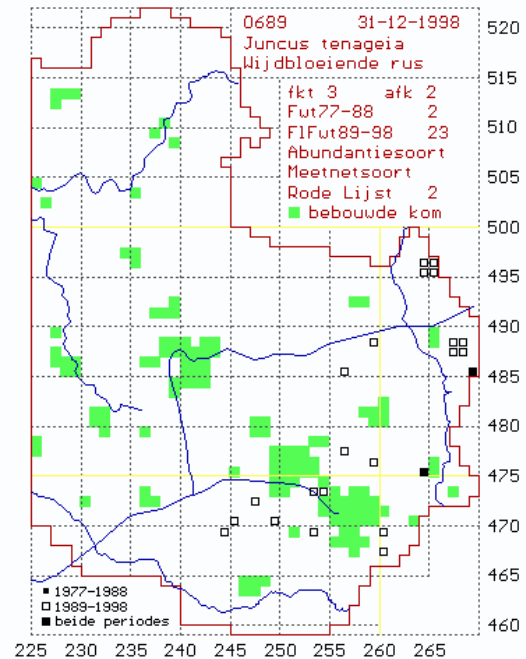
Kaart 4

- Riempjes (*Corrigiola litoralis*) Rode Lijst 3
Zesde en zevende vondst FLORON - FWT. Bij Witte Paal (232-508), aan zandweg (Opg. FWT). Bij Hardenberg omgeving Oldemeijer (234-507), zandweg. Met Grondster (*Illecebrum verticillatum*). (Opg. C.G. Abbink Meijerink). Zie [Nieuwsbrief FLORON - FWT 18: 5.](#)
- Tweestijlige meidoorn x Koraalmeidoorn (*Crataegus x macrocarpa* HEGETSCHW. = *Crataegus laevigata* (POIR.) DC. x *C. rosiformis* JANKA). NIEUW VOOR TWENTE.
Bij Florilympa (266-483), Dinkeloever. Bij de Beverborgsbrug (266-484), vochtig loofbosje aan de Dinkel. Op beide lokaties één boom. (Opg. O.G. Zijlstra).
Over de juiste naamgeving binnen *Crataegus* wordt verschillend gedacht. Recent noemt CHRISTENSEN (1992) in zijn *Crataegus*-mono grafie als geldige naam voor bovenstaande bastaard *Crataegus x macrocarpa* HEGETSCHW. Bij VAN DER MEIJDEN (1996: 243) wordt deze naam voor de kruising tussen Tweestijlige x Eenstijlige meidoorn (*C. laevigata* (POIR.) DC. x *monogyna* JACQ.) gebruikt. Deze kruising dient Volgens CHRISTENSEN (1962) echter *Crataegus x media* BECHST. te heten. De Koraalmeidoorn, bij VAN DER MEIJDEN (1996: 243) *C. rosiformis* JANKA geheten, noemt CHRISTENSEN (1962) *C. rhipidophylla* GAND.
Tweestijlige x Koraalmeidoorn onderscheidt zich van haar stamouders onder meer door de deels 1-, deels 2-stijlige bloemen en de intermediaire bladvorm. Ze verschilt van de kruising Tweestijlige x Eenstijlige meidoorn vooral door de vorm van de kelkbladen - bij *C. x macrocarpa* zijn deze tot tweemaal zo lang als breed; bij *C. x media* even lang als breed - en door de vruchten, die vaak meer dan 1,5 maal zo lang als breed zijn; bij *C. x media* iets langer dan breed.
C. x macrocarpa komt voor van Zuid-Scandinavië tot Midden-Europa; de nauwkeurige verspreiding is niet bekend. WEBER (1995: 268) noemt haar voorkomen in aangrenzend Westfalen zeer waarschijnlijk. Meer

recent vermelden KAPLAN & JAGEL (1997: 76) de kruising al voor meer dan 40 Vierteldkwadranten met de opmerking: "Übersehen!"
In Nederland wordt *C. x macrocarpa* vermeld door BAKKER (1964: 55) en recent door MAES & RÖVEKAMP (1997) voor Noord-Drenthe. Laatstgenoemde auteurs vermelden overigens ten onrechte dat BAKKER (1964) de kruising voor het Dinkeldal noemt.

- Brede orchis (*Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis*) Rode Lijst 3
Noord van Vasse (254-496), brongrasland. Enkele 10-tallen planten. (Opg. O.G. Zijlstra).
- Rietorchis (*Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa*) Rode Lijst 3
Bij Hengelo (249-478). (Opg. J. Schunselaar). Natuurontwikkelingsproject Buurserzand (252-465). (Opg. K. van der Veen). Vliegbasis Twente (257-476). (Opg. J. Kers).
- Moerassmele (*Deschampsia setacea*) Rode Lijst 1
Vierde vondst FLORON - FWT. Weer terug in het Boddenbroek bij Beckum (244-469), waar enkele jaren geleden herstelmaatregelen zijn uitgevoerd. Twente was vroeger een bolwerk van deze soort. (Opg. J. Hofstra).
- *Digitalis lanata* NIEUW VOOR TWENTE
Bij Bruinehaar (243-499), verwilderd. (Opg. C.G. Abbink-Meijerink).
- Kamvaren (*Dryopteris cristata*)
Vierde vondst FLORON - FWT. Kloosterhaar (241-501). (Opg. C.G. Abbink-Meijerink).
- Schedegeelster (*Gagea spathacea*) Rode Lijst 4
Bij Tilligte (260-492), kleine groeiplaats in vochtig loofbosje. Voor zover wij we ten, was deze vindplaats niet eerder bekend. (Opg. P.F. Stolwijk). Zie BIELEN 1993: 9.
- Verfbrem (*Genista tinctoria*) Rode Lijst 2
Vijfde vondst FLORON - FWT. Enschede, berm van de weg naar Hengelo (253-474).
De van vroeger al bekende vindplaats aan de rand van Oldenzaal is met zekerheid verloren gegaan. (Opg. P.F. Stolwijk).
- *Gilia capitata*
Eerder Achterbroek (229-500). Verwilderd. Bijenplant? (Exc. FWT).
- Dennenorchis (*Goodyera repens*) Rode lijst 4. NIEUW VOOR FWT
Bij Stegeren in Grove dennenbos (232-505), enkele polletjes in dik pakket strooisel. (Opg. M. Horsthuis).
- Dennenwolfsklauw (*Huperzia selago*) Rode Lijst 1. NIEUW VOOR TWENTE
Bentelerzijde bij Beckum (245-470), een plant bovenaan greppeltalud langs zandpad in heischrale vegetatie.
In 1998 is de soort niet teruggevonden. (Opg. K. van der Veen).

- Koprus (*Juncus capitatus*) Rode Lijst 0
Eerste vondst in Nederland sinds 1975 (Terschelling). Bij Goor (239-472), in greppel. Zie HORSTHUIS 1997: 3. (Opg. M. Horsthuis). In 1997 waren er ongeveer 150 exemplaren; in 1998 zijn er meer dan 2.000 geteld.
- Zwaardrus (*Juncus ensifolius*)
Derde vondst FLORON - FWT. Balderhaar (234-503). (Opg C.G. Abbink-Meijerink).
- Wijdbloeiende rus (*Juncus tenageia*) Rode Lijst 2
Sluitersdijk bij Delden (247-472) in vergraven terrein. (Opg. M. Horsthuis; Opg. J. Hofstra). Langs Vliegveldweg (256-477), in greppel. (Opg. J. Hofstra; Opg. J. Schunselaar). Zie **kaart 5**.

Kaart 5

- Rode ogentroost [syn. Late ogentroost] (*Odontites vernus* subsp. *serotinus*) Rode Lijst 3
Bij Goor (238-473; 239-473), meer dan 100 exemplaren op greppeltalud. (Opg. P. Bremer).
- Addertong (*Ophioglossum vulgatum*)
Lonnekerberg, op afgesloten bospad (258-477), kleine populatie met onder meer Liggende vleugeltjesbloem (*Polygala serpyllifolia*) en Mannetjesrepijs (*Veronica officinalis*). (Opg. J. Schunselaar). Weg naar lossen (261-474), honderden! (Opg. J. Schunselaar).
- Grote veenbes (*Oxycoccus macrocarpos*) NIEUW VOOR TWENTE
Oever Haarplas bij Hardenberg (233-507), tussen Gagel (*Myrica gale*); ca. 2 m². (Opg. C.G. Abbink-Meijerink).
- Afghaanse duizendknoop (*Persicaria wallichii*) NIEUW VOOR TWENTE
Almelo (239-485). (Opg. C.G. Abbink-Meijerink, 1996). Bij Enschede (261-472). (Opg. P.F. Stolwijk).
- Knolbeemdgras (*Poa bulbosa*) NIEUW VOOR TWENTE
Enschede (259-472), in plantsoen. Het betreft hier de var. *bulbosa*. (Opg. P.F. Stolwijk).
- Liggende vleugeltjesbloem (*Polygala serpyllifolia*) Rode Lijst 3
De Borkeld (232-477), in vochtige heide. (Opg. M. Creveld).
- Gewone vleugeltjesbloem (*Polygala vulgaris*) Rode Lijst 3
Stepelo (247-468), in heischrale berm. (Opg. K. van der Veen).

- Wilde tijm (*Thymus serpyllum*) Rode Lijst 3
Elsenervoorveld bij Rijssen (232-476), enkele planten in droge heide.
(Opg. P. ten Den).
- Trosbosbes (*Vaccinium corymbosum*)
Engbertsdijkvenen (241-500; 241-501; 242-496). (Opg. C.G. Abbink Meijerink).

Literatuur

- BAKKER, J.G. (1964), Enige aantekeningen over het geslacht *Crataegus* L. in Nederland. *Gorteria* 2-5.
- BIELEN, J. W. (1993). Aspecten van de Twentse flora. [Nieuwsbrief FLORON - FWT 9](#).
- CHRISTENSEN, K.I. (1992). Revision of *Crataegus* Sect. *Crataegus* and Nothosect. *Crataeguineae* (*Rosaceae-Maloideae*) in the Old World. *Systematic Botany Monographs*, vol. 35. The American Society of Plant Taxonomists.
- HORSTHUIS, M.A.P. (1997). Over een nieuwe groeiplaats van Koprus (*Juncus capitatus* WEIGEL) in Nederland. *Stratiotes* 15.
- KAPLAN, K. & A. JAGEL (1997). Atlas zur Flora der Kreise Borken, Coesfeld und Steinfurt.
- MAES, N.C.M. & C.J.A. RÖVEKAMP (1997). Oorspronkelijke inheemse houtige gewassen in Drenthe.
- MEIJDEN, R. VAN DER (1996). Heukels' Flora van Nederland, ed. 22.
- WEBER, H.E. (1995). Flora von Südwest-Niedersachsen und dem benachbarten Westfalen.
-

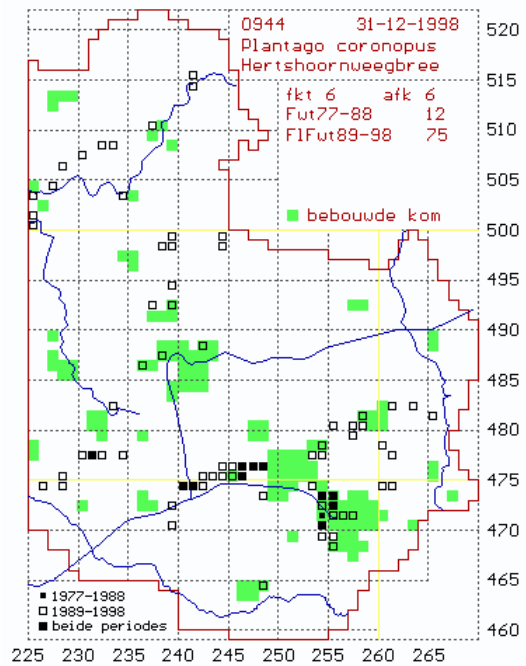
Hertshoornweegbree (*Plantago coronopus*) in Twente

P. F. Stolwijk

Hertshoornweegbree (*Plantago coronopus*) is volgens de Atlas van de Nederlandse Flora (VAN DER MEIJDEN & *al.*, 1989: 118) voor 1950 in twee hokken (IVON M7.67 en M7.47) in Twente gevonden. Daarnaast was er in het gebied van de Overijsselse Vecht een concentratie van vindplaatsen. WEEDA (1988: 258) omschrijft de vroegere binnenlandse groeiplaatsen van Hertshoornweegbree als volgt: "In de pleistocene streken kwam Hertshoornweegbree hier en daar op 's winters natte, 's zomers droge, kale, voedselarme zandgrond voor, samen met Grondster (*Illecebrum verticillatum*), maar op dergelijke vindplaatsen lijkt zij nu verdwenen." Ons zijn inderdaad geen groeiplaatsen van deze aard bekend.

De soort heeft echter een nieuw type binnenlandse groeiplaats aan 's winters gepelde wegen gevonden (WEEDA, 1988: 258). In Twente komt ze sinds 1981 in toenemende mate voor op dit soort standplaatsen. De drie uurhokken in de Atlas (28.53; 34.15; 34.17) zijn op opgaven van Floristische Werkgroep Twente gebaseerd (VAN DER MEIJDEN & *al.*, 1989: 118). Zoals het kaartje (**kaart 6**) laat zien heeft de soort zich de laatste jaren fors uitgebreid, niet alleen in Twente overigens, maar ik beschik nog niet over gedetailleerde gegevens uit overig Nederland. Zeker is dat ik dit jaar de soort heb aangetroffen op bijna elke parkeerplaats langs de autosnelweg A1 tussen Deventer en Amersfoort.

Ook in Limburg wordt deze soort sinds 1992 in toenemende mate gevonden (JANSEN 1998: 237). Na de eerste vondst door de Werkgroep in 1981 aan de A1 bij Holten volgen in 1983 twee vondsten in Enschede-West en twee ten westen van Delden. Vanaf 1988 begint de soort zich snel uit te breiden rond Delden-Hengelo en in Enschede. In het gebied van de Overijsselse Vecht kennen we sinds 1991 weer een aantal vindplaatsen; deze zijn echter ook in wegbermen gelegen en komen daarin niet overeen met de groeiplaatsen van weleer. Ook de overige vondsten in Twente zijn, op één uitzondering na, alle langs bermen van doorgaande, 's winters gepekelde, wegen gedaan. De uitzondering betreft een vondst bij een inrit naar een boerenerf aan de Veendijk (gem. Enschede), waar wel niet gepekeld zal worden.

Kaart 6

Aangezien de soort vanuit een rijdende auto niet zo zichtbaar is als Deens lepelblad (*Cochlearia danica*) en Steenkruidkors (*Lepidium ruderales*), is het heel wet mogelijk dat langs de A1 nog veel voorkomens niet opgemerkt zijn. In het aangrenzende deel van Duitsland lijkt Hertshoornweegbree zich nog niet gevestigd te hebben aan gepekelde wegen, zoals dat wel het geval is met Deens lepelblad (KAPLAN, 1997: 72). WEBER (1995: 260) schrijft over Hertshoornweegbree: "Früher zerstreut bis selten (...), jetzt fast überall seit langem verschollen". Ook bij HAEUPLER (1989: 475), LENSKI (1990: 152) en KAPLAN (1997: 169) vinden we alleen opgaven van voormalige, binnenlandse vindplaatsen. VAN DER MEIJDEN (1996: 370) noemt de soort nog "sporadisch in het binnenland". Deze omschrijving is niet langer adequaat en zou kunnen worden: 'in het binnenland niet zeldzaam aan gepekelde wegen en zich uitbreidend.'

Literatuur

- HAEUPLER, H. & P. SCHÖNFELDER (1989). Atlas der Farn- und Blütenpflanzen der Bundesrepublik Deutschland.
- JANSEN, S. (1998). Verspreiding van Deens lepelblad en Hertshoornweegbree "in de zilte branding van het asfalt" in Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 87.
- KAPLAN, K. & A. JAGEL (1997). Atlas zur Flora der Kreise Borken, Coesfeld und Steinfurt.
- LENSKI, H. (1990). Farn- und Blütenpflanzen des Landkreises Grafschaft Bentheim.
- MEIJDEN, R. VAN DER (1996). Heukels' Flora van Nederland, ed. 22.
- MEIJDEN, R. VAN DER, C.L. PLATE & E.J. WEEDA (1989). Atlas van de Nederlandse Flora. Deel 3. Minder zeldzame en algemene soorten.
- WEBER, H.E. (1995). Flora von Südwest-Niedersachsen und dem benachbarten Westfalen.
- WEEDA, E.J. (1988). Nederlandse Oecologische Flora. Wilde planten en hun relaties. Deel 3.

Een vondst van Bergroos (*Rosa glauca* POURR.) in Twente

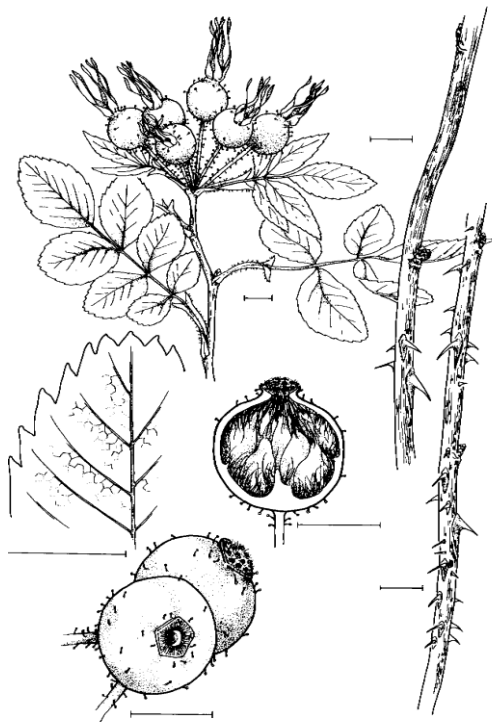
P. F. Stolwijk

Tijdens de laatste werkgroepexcursie van dit seizoen (september 1998) troffen we in de berm van de autosnelweg A1 bij Rijssen (232-477) een roos aan die ons onbekend was. De plant viel op door haar blauwgroene blaadjes, wat al gauw tot de gedachte aan *Rosa glauca* leidde (Latijn 'glaucus' = 'blauwgroen, zeegroen'). Maar niemand van ons kende deze soort; dus dat was pure speculatie. Immers, wetenschappelijke namen geven niet altijd een juiste beschrijving van een plant en bovendien kunnen er meer rozen met blauwgroene blaadjes zijn. Er werd van de plant die goed in vrucht stond, wat materiaal meegenomen.

Thuis probeerden we haar te determineren (VAN DER MEIJDEN, 1996: 231) Daarbij stuiten we op het probleem, dat in de sleutel al bij nummer 2 gevraagd wordt of de buitenste drie kelkbladen ongedeeld zijn of veerspletig. Maar de kelkbladen waren bij ons materiaal al afgevallen. Dan probeer je het door beide wegen te bewandelen. De aanname dat de plant ongedeelde kelkbladen had, leidde tot niets; de overige kenmerken sloten de in de Flora genoemde soorten met ongedeelde kelkbladen uit.

Dan volg je dus de andere weg. Op grond van de volgende kenmerken kwamen we goed uit: slanke, deels naaldvormige stekels; blauwgroene, kale blaadjes; roodachtige takken met een waslaagje. Het was inderdaad Bergroos, een soort uit de bergen van Midden- en Zuid-Europa, waar zij in rotsspleten en op puinhellingen groeit (SEBALD & *al.*, 1992: 72).

De plant staat in de stenen beschoeiing van het talud bij een brug over de autosnelweg. Zij is ter plekke zeker niet aangeplant, zodat we moeten concluderen dat het een geval van verwildering betreft. De Flora vermeldt ook verwildering op stenige plaatsen. **fig. 2 Bergroos (Graham & Primavesi, 1993)**

Omdat het denkbaar is dat we een soort hadden gevonden die niet in de Flora staat, probeerden we de determinatie te controleren met buitenlandse determinatiewerken (GRAHAM & PRIMAVESI 1993: 80; SEBALD & *al.*, 1992: 72; STACE, 1997: 361). Na wat ge-

studeer kwamen we tot de conclusie dat de determinatie goed was, maar dat er een fout in onze Flora staat. De kelkbladen van Bergroos zijn alle ongedeeld of hebben hoogstens aan de buitenste drie kelkbladen zeer kleine slipjes. Ruud van der Meijden bevestigde ons dat het een fout is; hij heeft uitgezocht dat de fout sinds de vijfde editie in de Flora staat (HEUKELS 1912). Op de binnenkort te verschijnen cd-rom van de Nederlandse flora staat een correcte afbeelding.

De bottel wordt verschillend beschreven (**fig.2**). GRAHAM & PRIMAVESI, (l.c.) noemen hem "sparsely glandular-hispid". Andere geraadpleegde flora's (LAUBER & WAGNER, 1996: 536; SEBALD & *al.*, 1992: 72) noemen de bottel kaal. Ook de bloemsteeltjes worden overal als kaal vermeld; bij GRAHAM & PRIMAVESI (l.c.)

staat echter: "usually glandular hispid". Wellicht ook stelt de tekening in GRAHAM & PRIMAVESI (l.c.) niet 'onze' Bergroos voor.

Over de correcte naam van deze soort bestaat nog enige verwarring. STACE (1997: 361) noemt de soort *R. ferruginea* VILL. WISSKIRCHEN & HAEUPLER (1998: 418) houden het bij *R. glauca* POURR. non VILL. ex LOISEL. Daarnaast was nog de naam *R. rubrifolia* POURR. in omloop, maar dit is volgens WISSKIRCHEN & HAEUPLER (1998: 418) een 'nomen illegitimum', een ongeldige naam. Zolang deze zaak niet is opgehelderd, laat ik het bij de naam die in de Nederlandse Flora staat.

Literatuur

- GRAHAM, G.G. & A. L. PRIMAVESI (1993). *Roses of Britain and Ireland*.
HEUKELS, H. (1912). *Geïllustreerde Schooflora voor Nederland*. Ed.5.
LAUBER, K. & G. WAGNER (1996). *Flora Helvetica*.
MEIJDEN, R. VAN DER (1996). *Heukels' Flora van Nederland*.
SEBALD, O., S. SEYBOLD & G. PHILIPPI (1992). *Die Farn- und Blütenpflanzen Baden-Württembergs*. Band 3.
STACE, C. (1997). *New Flora of the British Isles*.
WISSKIRCHEN, R. & H. HAEUPLER (1998), *Standardliste der Farn- und Blütenpflanzen Deutschlands*.
-

Steenkruidkers (*Lepidium rudera* L.) als bermhalofiet

F. Lippe

De waarneming van Steenkruidkers (*Lepidium rudera*) als kolonist van auto-wegbermen (STOLWIJK, 1998: 8) bevestigt mijn indruk dat de soort nagenoeg dezelfde biotoopvoorkeur toont als Deens lepelblad (*Cochlearia danica*). In de 104 km-hokken van de gemeente Veghel (oostelijk Noord-Brabant, FLORON-district 19) vond ik Steenkruidkers in 5 km-hokken langs de wegen N265 en N266. Op een plek groeide de soort op een met baksteen beklede helling van de oprit van een brug zonder Deens lepelblad in de naaste omgeving. Alle vier de andere plaatsen leverden beide soorten bij elkaar op. Daar Deens lepelblad in 20 van de 104 km-hokken gevonden werd, is het duidelijk dat Steenkruidkers nog altijd een stuk minder algemeen is dan Deens lepelblad, al vertoont het eenzelfde verspreiding. Overigens is het merkwaardig dat Steenkruidkers op twee plaatsen samen met Handjesgras (*Cynodon dactylon*) langs de rand van het wegdek groeit. Ik vraag mij af of dat een toevalligheid is dan wel dat die combinatie vaker voorkomt.

Literatuur

STOLWIJK, P. F. (1998). Steenkruidkers (*Lepidium rudera*) in Twente. [Nieuwsbrief FLORON - FWT 18.](#)

Aspecten van de Twentse flora

Stroomdalsoorten

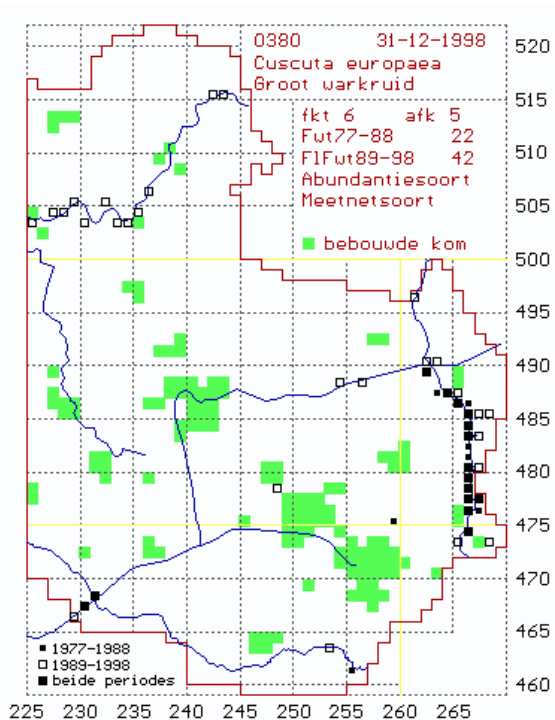
J.W. Bielen & P.F. Stolwijk

Hierbij presenteren we een viertal kaarten van soorten die een interessant verspreidingspatroon te zien geven in het FLORON-district Twente. Het gaat om stroomdalsoorten waarvan de hier getoonde verspreiding vrij compleet zal zijn, ondanks de lacunes in de inventarisatie van ons district. Drie soorten - Groot warkruid (*Cuscuta europaea*) **kaart 7**, Steenanjer (*Dianthus deltoides*) **kaart 8**, en Geel walstro (*Galium verum*) **kaart 9** - zijn in hun natuurlijke voorkomen vrijwel beperkt tot de dalen van Overijsselse Vecht, Regge, Schipbeek en Dinkel met uitstraling langs het Kanaal Almelo-Nordhorn. Kleine bevernel (*Pimpinella saxifraga*) **kaart 10** valt bovendien op door haar voorkomen in de omgeving van Vasse.

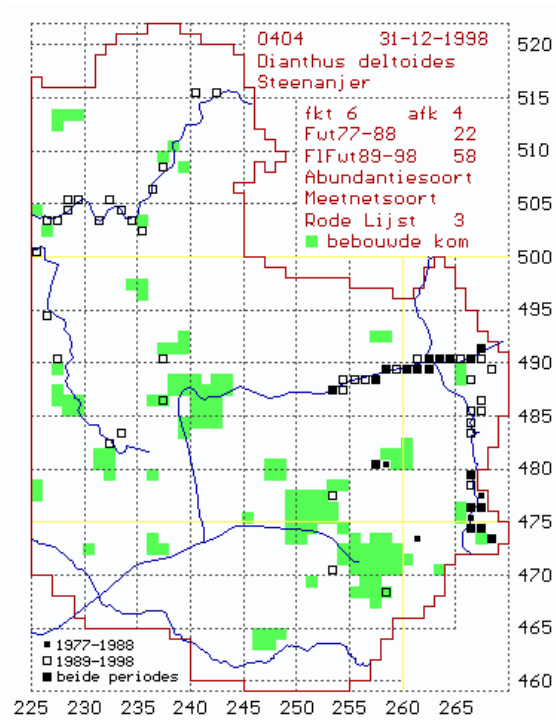
Groot warkruid komt ook op enkele plaatsen langs de spoorlijn Goor-Delden voor.

Ook Lange ereprijs (*Veronica longifolia*) behoort tot de groep soorten die voornamelijk langs Overijsselse Vecht en Dinkel met Kanaal Almelo-Nordhorn voorkomen.

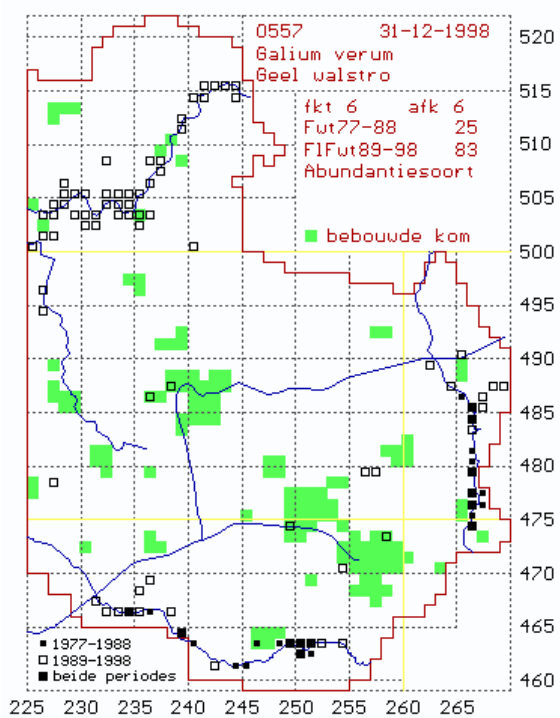
De stroomdalflora was vroeger rijker. Maar soorten als Voorjaarszegge (*Carex caryophylla*), Kattendoorn (*Ononis repens* subsp. *spinosa*), beide aan de Overijsselse Vecht en de Dinkel, en Gewone agrimonie (*Agrimonia eupatoria*) aan de Dinkel, zijn tegenwoordig erg zeldzaam.

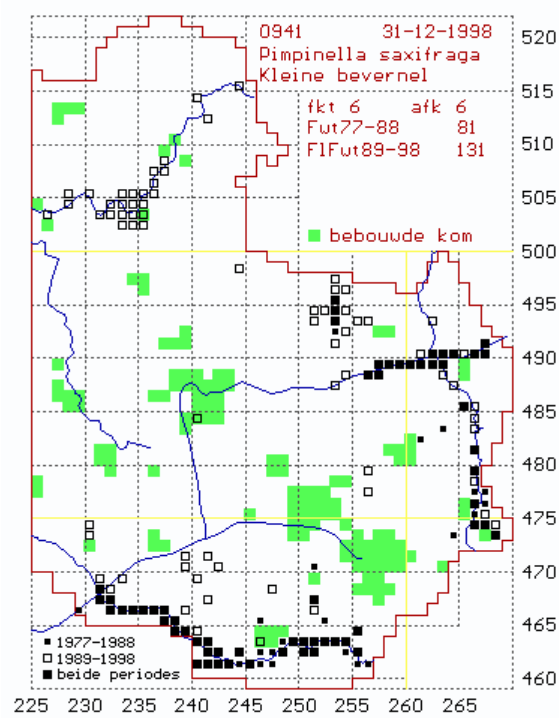
Kaart 7 Groot warkruid

Kaart 8 Steenanjer

Kaart 9 Geel walstro

Kaart 10 Kleine bevernel